

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสาเหตุ กระบวนการ และปัญหาการนำช่างมาเร่ร่อนของกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ กับกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ ออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงช้าง
 - ตอนที่ 2 สาเหตุการนำช่างมาเร่ร่อน
 - ตอนที่ 3 กระบวนการนำช่างมาเร่ร่อนในปี พ.ศ. 2551
 - ตอนที่ 4 การเดินทางกลับภูมิลำเนาหลังการเร่ร่อน
 - ตอนที่ 5 ปัญหาการนำช่างมาเร่ร่อนในปี พ.ศ.2551
 - ตอนที่ 6 ผลการจัดกลุ่มสนทนา
- ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงช้าง

1.1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าของช้าง

ผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ข้อมูลทั่วไปประกอบด้วย อายุ สถานภาพ การศึกษาสูงสุด ภูมิลำเนา สมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม และประสบการณ์การเลี้ยงช้าง ปรากฏผลดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้เลี้ยงช้าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

(n=20)

ข้อมูลทั่วไป	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ						
ไม่เกิน 20 ปี	0	00.00	1	10.00	1	5.00
21 – 30 ปี	0	00.00	4	40.00	4	20.00
31 – 40 ปี	1	10.00	2	20.00	3	15.00
41 – 50 ปี	7	70.00	1	10.00	8	40.00
51 – 60 ปี	1	10.00	2	20.00	3	15.00
มากกว่า 60 ปี	1	10.00	0	00.00	1	5.00

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2. สถานภาพ						
โสด	0	00.00	4	40.00	4	20.00
สมรส	8	80.00	4	40.00	12	60.00
หย่า/หม้าย/แยกอยู่	2	20.00	2	20.00	4	20.00
3. การศึกษาสูงสุด						
ไม่ได้เรียน	3	30.00	1	10.00	4	20.00
ประถมศึกษา	7	70.00	5	50.00	12	60.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	0	00.00	3	30.00	3	15.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	0	00.00	1	10.00	1	5.00
4. ภูมิลำเนา						
จังหวัดชัยภูมิ	10	100.00	0	00.00	10	50.00
จังหวัดสุรินทร์	0	00.00	10	100.00	10	50.00
5. สมาชิกในครอบครัว						
3-4 คน	0	00.00	2	20.00	2	10.00
5-6 คน	4	40.00	2	20.00	6	30.00
7-8 คน	3	30.00	2	20.00	5	25.00
ตั้งแต่ 8 คนขึ้นไป	3	30.00	4	40.00	7	35.00
6. อาชีพหลัก						
การเลี้ยงช้าง	9	90.00	3	30.00	12	60.00
เกษตรกรกรรม	1	10.00	5	50.00	6	30.00
รับจ้าง	0	00.00	1	10.00	1	5.00
ช่างไฟฟ้า	0	00.00	1	10.00	1	5.00
7. อาชีพเสริม						
การเลี้ยงช้าง	1	10.00	7	70.00	8	40.00
เกษตรกรกรรม	6	60.00	2	20.00	8	40.00
รับจ้าง	3	30.00	1	10.00	4	20.00

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8 ประสบการณ์การเลี้ยงช้าง						
1 - 3 ปี	0	00.00	1	10.00	1	5.00
4 - 6 ปี	0	00.00	1	10.00	1	5.00
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป	10	100.00	8	80.00	18	90.00

จากตาราง 1 พบว่าผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลางจังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่อายุ 41 – 50 ปี (คิดเป็นร้อยละ 40.00) มีสถานภาพสมรส (คิดเป็นร้อยละ 60.00) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (คิดเป็นร้อยละ 60.00) มีสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 8 คนขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 35.00) ประกอบอาชีพหลักคือการเลี้ยงช้าง (คิดเป็นร้อยละ 60.00) และประกอบอาชีพเสริมคือการเลี้ยงช้าง (คิดเป็นร้อยละ 40.00) และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงช้างตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 90.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิพบว่าส่วนใหญ่มีอายุ 41 – 50 ปี (คิดเป็นร้อยละ 70.00) มีสถานภาพสมรส (คิดเป็นร้อยละ 80.00) จบการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษา (คิดเป็นร้อยละ 70.00) ประกอบอาชีพหลักคือการเลี้ยงช้าง (คิดเป็นร้อยละ 90.00) และประกอบอาชีพเสริมคืออาชีพเกษตรกร (คิดเป็นร้อยละ 40.00) มีประสบการณ์การเลี้ยงช้างตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 100.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์พบว่าส่วนใหญ่มีอายุ 21 – 30 ปี (คิดเป็นร้อยละ 40.00) มีสถานภาพโสดและสมรส (คิดเป็นร้อยละ 40.00) จบการศึกษาสูงสุดประถมศึกษา (คิดเป็นร้อยละ 50.00) ประกอบอาชีพหลักคืออาชีพเกษตรกร (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และประกอบอาชีพเสริมคือการเลี้ยงช้าง (คิดเป็นร้อยละ 70.00) มีประสบการณ์การเลี้ยงช้างตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 80.00)

1.2 การเลี้ยงช้างและประเภทของช้าง

ผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีการเลี้ยงช้างและประเภทของช้าง ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละการเลี้ยงช้างและประเภทของช้าง

(n=20)

การเลี้ยงช้างและประเภท ของช้าง	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ปัจจุบันเลี้ยงช้างจำนวน						
1 เชือก	0	0.00	5	50.00	5	5.00
2 เชือก	1	10.00	3	30.00	4	20.00
3 เชือก	1	10.00	0	00.00	1	5.00
4 เชือก	5	50.00	1	10.00	6	30.00
มากกว่า 5 เชือก	3	30.00	1	10.00	4	20.00
2. ประเภทของช้างที่เลี้ยง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ช้างเล็ก	10	100.00	6	60.00	16	80.00
ช้างใหญ่	6	60.00	7	70.00	13	65.00

จากตาราง 2 พบว่าผู้เลี้ยงกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่ปัจจุบันเลี้ยงช้างจำนวน 4 เชือก (คิดเป็นร้อยละ 30.00) และประเภทของช้าง ที่เลี้ยง เป็นช้างเล็ก (คิดเป็นร้อยละ 80.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่ปัจจุบันเลี้ยงช้างจำนวน 4 เชือก (คิดเป็นร้อยละ 50.00) ประเภทของช้างที่เลี้ยง เป็นช้างเล็ก (คิดเป็นร้อยละ 100.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่ปัจจุบันเลี้ยงช้างจำนวน 1 เชือก (คิดเป็นร้อยละ 50.00) ประเภทของช้างที่เลี้ยง เป็นช้างใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 70.00)

1.3.สาเหตุของการเลี้ยงช้าง

ผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีสาเหตุของการเลี้ยงช้าง ปรากฏผลดังตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของสาเหตุของการเลี้ยงช้าง

(n=20)

สาเหตุ	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. สาเหตุและลักษณะที่เลี้ยงช้างไว้เพื่อ (ตอบได้หลายข้อ)						
มรดกจากบรรพบุรุษ	5	50.00	6	60.00	11	55.00
ซื้อมาเลี้ยงเป็นความชอบ	3	30.00	4	40.00	7	35.00
รับจ้างงานบวช	4	40.00	3	30.00	7	35.00
รับจ้างแสดง	8	80.00	0	00.00	8	40.00
รับจ้างถ่ายภาพยนตร์โฆษณา	0	00.00	0	00.00	0	00.00
ทำงานตามปางช้างทั่วประเทศ	1	5.00	0	00.00	1	5.00
เลี้ยงตามตามบรรพบุรุษ	4	40.00	5	50.00	9	45.00
เลี้ยงเอง	7	70.00	5	50.00	12	60.00
เลี้ยงตามญาติพี่น้องหรือเพื่อน	5	50.00	2	20.00	7	35.00
รักและเอ็นดูช้าง, ช้างตกถูก	1	10.00	3	30.00	4	20.00

จากตาราง 3 พบว่าผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่ มีสาเหตุของการเลี้ยงช้างมากที่สุดคือ เลี้ยงเอง (คิดเป็นร้อยละ 60.00) รองลงมาคือเป็นมรดกจากบรรพบุรุษ (คิดเป็นร้อยละ 55.00) และเลี้ยงตามบรรพบุรุษ (คิดเป็นร้อยละ 45.00) เลี้ยงเพื่อรับจ้างแสดง (คิดเป็นร้อยละ 40.00) ซื้อมาเลี้ยงเป็นความชอบ รับจ้างงานบวช เลี้ยงตามญาติพี่น้องหรือเพื่อนเท่ากันคือ (คิดเป็นร้อยละ 35.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิพบว่าส่วนใหญ่ มีสาเหตุของการเลี้ยงช้างมากที่สุดคือรับจ้างแสดง (คิดเป็นร้อยละ 80.00) รองลงมาเลี้ยงเองคือ (คิดเป็นร้อยละ 70.00) และมรดกจากบรรพบุรุษ (คิดเป็นร้อยละ 50.00) เลี้ยงตามญาติพี่น้องหรือเพื่อน (คิดเป็นร้อยละ 50.00) รับจ้างงานบวช เลี้ยงตามตามบรรพบุรุษ (คิดเป็นร้อยละ 40.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์พบว่าส่วนใหญ่ มีสาเหตุของการเลี้ยงช้างมากที่สุดคือมรดกจากบรรพบุรุษ (คิดเป็นร้อยละ 60.00) รองลงมาเลี้ยงเองคือ (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และเลี้ยงตามตามบรรพบุรุษ (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และซื้อมาเลี้ยงเป็นความชอบ (คิดเป็นร้อยละ 40.00) รับจ้างงานบวช และอื่น ๆ (คิดเป็นร้อยละ 30.00) เลี้ยงตามญาติพี่น้องหรือเพื่อน (คิดเป็นร้อยละ 20.00)

1.4. เศรษฐกิจ รายได้ จากการเลี้ยงช้าง

ผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีสภาพเศรษฐกิจ รายได้ จากการเลี้ยงช้าง ปรากฏผลดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของเศรษฐกิจ รายได้ จากการเลี้ยงช้าง

(n=20)

เศรษฐกิจ	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. รายได้จากการเลี้ยงช้างโดยเฉลี่ยต่อปี						
ต่ำกว่า 10,000 บาท/ปี	0	0.00	0	0.00	0	00.00
10,000 - 30,000 บาท/ปี	0	0.00	0	0.00	0	00.00
30,001 - 60,000 บาท/ปี	1	10.00	1	10.00	2	10.00
60,001 - 90,000บาท/ปี	0	00.00	3	30.00	3	15.00
90,001 - 120,000 บาท/ปี	0	00.00	4	40.00	4	20.00
120,001 - 150,000 บาท/ปี	1	10.00	2	20.00	3	15.00
150,001 - 180,000 บาท/ปี	0	00.00	0	00.00	0	00.00
มากกว่า 180,000 บาท/ปี	8	80.00	0	0.00	8	40.00
2. รายได้เพียงพอกับการใช้จ่ายในครอบครัว						
เพียงพอไม่เหลือเก็บ	5	50.00	2	20.00	7	35.00
เพียงพอเหลือเก็บออม	4	40.00	3	30.00	7	35.00
ไม่เพียงพอ	1	10.00	5	50.00	6	30.00
3. เป็นหนี้สิน						
ไม่เป็น	3	30.00	3	30.00	6	30.00
เป็น	7	70.00	7	70.00	14	70.00

จากตาราง 4 พบว่าผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่มีรายได้จากการเลี้ยงช้าง โดยเฉลี่ยต่อปีมากกว่า 180,000 บาท/ปี (คิดเป็นร้อยละ 40.00) มีรายได้เพียงพอไม่เหลือเก็บในครอบครัว (คิดเป็นร้อยละ 35.00) และมีรายได้เพียงพอเหลือเก็บในครอบครัว (คิดเป็นร้อยละ 35.00) และมีหนี้สิน (คิดเป็นร้อยละ 70.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิพบว่าส่วนใหญ่มีรายได้จากการเลี้ยงช้างโดยเฉลี่ยต่อปีมากกว่า 180,000 บาท/ปี (คิดเป็นร้อยละ 40.00) มีรายได้เพียงพอไม่เหลือเก็บในครอบครัว (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และมีหนี้สิน (คิดเป็นร้อยละ 70.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้จากการเลี้ยงช้างโดยเฉลี่ยต่อปี 90,001 - 120,000 บาท/ปี (คิดเป็นร้อยละ 80.00) มีรายได้ไม่เพียงพอ (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และมีหนี้สิน (คิดเป็นร้อยละ 70.00)

1.5.การนำช้างมาเร่ร่อน

ผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีการนำช้างมาเร่ร่อน ปรากฏผลดังตาราง 5

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของการนำช้างมาเร่ร่อน

การนำช้างมาเร่ร่อน	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. นำช้างออกมาเร่ร่อน ออกจากจังหวัดภูมิลำเนาของตนเองครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.						
ก่อน พ.ศ. 2525	5	50.00	2	20.00	7	35.00
พ.ศ. 2525	1	10.00	0	00.00	1	5.00
พ.ศ. 2529	0	00.00	1	10.00	1	5.00
พ.ศ. 2530	2	20.00	1	10.00	3	15.00
พ.ศ. 2531	0	00.00	1	10.00	1	5.00
พ.ศ. 2532	0	00.00	1	10.00	1	5.00
พ.ศ. 2533	0	00.00	1	10.00	1	5.00
พ.ศ. 2534	1	10.00	0	00.00	1	5.00
พ.ศ. 2536	0	00.00	1	10.00	1	5.00
พ.ศ. 2538	0	00.00	1	10.00	1	5.00
พ.ศ. 2540	1	10.00	0	00.00	1	5.00
พ.ศ. 2547	0	00.00	1	10.00	1	5.00
2. ครั้งแรกที่นำช้างออกมาเร่ร่อนไปในภูมิภาคใดก่อน						
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	1	10.00	6	60.00	7	35.00
ภาคใต้	1	10.00	0	00.00	1	5.00
ภาคเหนือ	2	20.00	0	00.00	2	10.00

ตาราง 5 (ต่อ)

(n=20)

การนำช่างมาเร่ร้อน	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ภาคกลาง	3	30.00	1	10.00	4	20.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1	10.00	2	20.00	3	15.00
ภาคตะวันออก	1	10.00	1	10.00	2	10.00
ภาคตะวันตก	1	10.00	0	00.00	1	5.00
3. ประสบการณ์ในการนำช่างไปเร่ร้อนในพื้นที่						
ภายในประเทศไทย	9	90.00	10	100.00	19	95.00
ทวีปออสเตรเลีย	1	10.00	0	00.00	5	5.00

จากตาราง 5 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่ นำช่างออกมาเร่ร้อน ครั้งแรกก่อน พ.ศ. 2525 (คิดเป็นร้อยละ 35.00) และนำช่างออกมาเร่ร้อนไปในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (คิดเป็นร้อยละ 35.00) โดยมีประสบการณ์ในการนำช่างไปเร่ร้อนภายในประเทศไทย (คิดเป็นร้อยละ 95.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่ นำช่างออกมาเร่ร้อน ครั้งแรกก่อน พ.ศ. 2525 (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และนำช่างออกมาเร่ร้อนไปในภาคกลาง (คิดเป็นร้อยละ 30.00) โดยมีประสบการณ์ในการนำช่างไปเร่ร้อนภายใน ประเทศไทย (คิดเป็นร้อยละ 90.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่ นำช่างออกมาเร่ร้อน ครั้งแรกก่อน พ.ศ. 2525 (คิดเป็นร้อยละ 20.00) และนำช่างออกมาเร่ร้อนไปในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (คิดเป็นร้อยละ 60.00) โดยมีประสบการณ์ในการนำช่างไปเร่ร้อนภายในประเทศไทย (คิดเป็นร้อยละ 100.00)

1.6 ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

ผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้างและการนำช่างออกเร่ร้อน ปรากฏผลดังตาราง 6

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละของความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม

(n=20)

พิธีกรรม	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การเซ่นไหว้ปะกำก่อนออกเดินทาง						
มาก	10	100.00	9	90.00	19	95.00
ปานกลาง	0	00.00	1	10.00	1	5.00
น้อย	0	00.00	0	00.00	0	00.00
ไม่ได้ปฏิบัติ	0	00.00	0	00.00	0	00.00
2. ข้อห้ามของคนเลี้ยงช้างที่เซ่น ห้ามกินไข่ ห้ามกินเป็ด						
มาก	7	70.00	8	80.00	15	75.00
ปานกลาง	2	20.00	2	20.00	4	20.00
น้อย	1	10.00	0	00.00	1	5.00
ไม่ได้ปฏิบัติ	0	00.00	0	00.00	0	00.00
3. การไหว้เจ้าที่เจ้าทางเมื่อไปพัก						
มาก	9	90.00	8	80.00	17	85.00
ปานกลาง	1	10.00	2	20.00	3	15.00
น้อย	0	00.00	0	00.00	0	00.00
ไม่ได้ปฏิบัติ	0	00.00	0	00.00	0	00.00
4. การกลับบ้านมาต้องไหว้ปะกำ						
มาก	10	100.00	5	50.00	15	75.00
ปานกลาง	0	00.00	1	10.00	1	5.00
น้อย	0	00.00	2	20.00	2	10.00
ไม่ได้ปฏิบัติ	0	00.00	2	20.00	2	10.00

จากตาราง 6 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวกับช้างและการนำช้างมาเร่ร่อนอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ การเซ่นไหว้ปะกำก่อนออกเดินทาง (คิดเป็นร้อยละ 95.00) รองลงมาคือการไหว้เจ้าที่เจ้าทางเมื่อไปพัก (คิดเป็นร้อยละ 85.00) ข้อห้ามของคนเลี้ยงช้างที่เซ่น ห้ามกินไข่ ห้ามกินเป็ด (คิดเป็นร้อยละ 75.00) และการกลับบ้านมาต้องไหว้ปะกำ (คิดเป็นร้อยละ 75.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

และการนำช้างมาเร่ร่อนอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ การเช่าไหว้ปะกำก่อนออกเดินทาง และการกลับบ้านมาต้องไหว้ปะกำ (คิดเป็นร้อยละ 100.00) รองลงมาคือการไหว้เจ้าที่เจ้าทางเมื่อไปพัก (คิดเป็นร้อยละ 90.00) และข้อห้ามของคนเลี้ยงช้างที่เช่น ห้ามกินไข่ ห้ามกินเป็ด (คิดเป็นร้อยละ 70.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้างและการนำช้างมาเร่ร่อนอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ การเช่าไหว้ปะกำก่อนออกเดินทาง (คิดเป็นร้อยละ 90.00) รองลงมาคือการไหว้เจ้าที่เจ้าทางเมื่อไปพัก และข้อห้ามของคนเลี้ยงช้าง เช่น ห้ามกินไข่ ห้ามกินเป็ด (คิดเป็นร้อยละ 80.00) การกลับบ้านมาต้องไหว้ปะกำ (คิดเป็นร้อยละ 50.00) นอกจากนี้ได้สังเกตและพบเห็นพิธีกรรม การไหว้เจ้าที่เจ้าทาง ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 การไหว้เจ้าที่เจ้าทางในสถานที่พักอาศัยและสถานที่แสดง

จากภาพประกอบ 5 การไหว้เจ้าที่เจ้าทางเมื่อไปพักโดยใช้รูป 9 ดอก เพื่อขออนุญาตใช้สถานที่ โดยคำจะกล่าว “เจ้าที่ เจ้าทาง พระแม่ธรณี พระแม่คงคา เทพอารักษ์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย รวมถึงสรรพวิทย์ทั้งหลายที่อยู่ในบริเวณที่แสดง นี้ ลูกช้างขอพรจากท่านให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการนำช้างมาแสดง ผิดพลาดประการใดขอให้อภัย ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเทอญ”

1.7 การนำช่างมาเร่ร้อนในปี พ.ศ.2551

ผู้เลี้ยงช่างกลุ่มผู้เลี้ยงช่าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช่างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ได้นำช่างมาเร่ร้อนในปี พ.ศ.2551 ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละของการนำช่างมาเร่ร้อนในปี พ.ศ.2551

การนำช่างมาเร่ร้อนในรอบ	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปี พ.ศ. 2551						
1. ในรอบปี พ.ศ. 2551 ได้นำช่างออก						
มาเร่ร้อนในภาค (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	2	20.00	6	60.00	8	40.00
ภาคใต้	2	20.00	1	10.00	3	15.00
ภาคเหนือ	9	90.00	0	00.00	9	45.00
ภาคกลาง	10	100.00	2	20.00	12	60.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5	50.00	1	10.00	6	30.00
ภาคตะวันออก	2	20.00	1	10.00	3	15.00
ภาคตะวันตก	1	10.00	0	00.00	1	5.00
2. ในรอบปี พ.ศ. 2551 ได้มาเร่ร้อนแล้วกลับ						
บ้านภูมิลำเนาเดิม						
ออกจากหมู่บ้านแต่ยังไม่ได้กลับเลย	4	40.00	3	30.00	7	35.00
ออกจากหมู่บ้านแต่กลับบ้านไป 1 ครั้ง	2	20.00	3	30.00	5	25.00
ออกจากหมู่บ้านแต่กลับบ้านไป 2 ครั้ง	2	20.00	2	20.00	4	20.00
ออกจากหมู่บ้านแต่กลับบ้านไปมากกว่า 2 ครั้ง	2	20.00	2	20.00	4	20.00
3. ภาคใดที่ใช้เวลาการเร่ร้อนมากที่สุด						
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	0	00.00	4	40.00	4	20.00
ภาคใต้	0	00.00	1	0.00	1	5.00
ภาคเหนือ	5	50.00	1	10.00	5	25.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1	10.00	1	10.00	2	10.00
ภาคกลาง	2	20.00	3	30.00	6	30.00
ภาคตะวันออก	1	10.00	0	00.00	1	5.00
ภาคตะวันตก	1	10.00	0	00.00	1	5.00

ตาราง 7 (ต่อ)

(n=20)

การนำช้างมาเร่ร่อนในรอบ ปี พ.ศ. 2551	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. ปัจจุบันเร่ร่อนอยู่ภาค						
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	0	00.00	7	70.00	7	35.00
ภาคใต้	0	00.00	1	10.00	1	5.00
ภาคเหนือ	6	60.00	0	00.00	6	30.00
ภาคกลาง	2	20.00	1	10.00	3	15.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2	20.00	0	00.00	2	10.00
ภาคตะวันออก	0	00.00	1	10.00	1	5.00
ภาคตะวันตก	0	00.00	0	00.00	0	00.00

จากตาราง 7 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิและกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่ได้นำช้างมาเร่ร่อนในเขตภาคกลาง(คิดเป็นร้อยละ 60.00) มากที่สุด และยังไม่ได้กลับ (คิดเป็นร้อยละ 35.00) โดยใช้เวลาการเร่ร่อนอยู่ในเขตภาคกลางมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 30.00) และปัจจุบันยังเร่ร่อนอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (คิดเป็นร้อยละ 35.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่ได้นำช้างมาเร่ร่อนในเขตภาคกลาง (คิดเป็นร้อยละ 100.00) และยังไม่ได้กลับ (คิดเป็นร้อยละ 40.00) โดยใช้เวลาการเร่ร่อนอยู่ในเขตภาคเหนือมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และปัจจุบันยังเร่ร่อนอยู่ในภาคเหนือ (คิดเป็นร้อยละ 60.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่ได้นำช้างมาเร่ร่อนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (คิดเป็นร้อยละ 60.00) และยังไม่ได้กลับและกลับบ้านไป 1 ครั้งเท่ากัน (คิดเป็นร้อยละ 30.00) โดยใช้เวลาการเร่ร่อนอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 40.00) และปัจจุบันยังเร่ร่อนอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (คิดเป็นร้อยละ 70.00)

ตอนที่ 2 สาเหตุการนำช้างมาเร่ร่อน

2.1 สาเหตุการนำช้างมาเร่ร่อนเกิดจากตัวช้าง

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์มีสาเหตุการนำช้างมาเร่ร่อนเกิดจากตัวช้าง ด้าน
 กายภาพ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และด้านสังคม ปรากฏผลดังตาราง 8

ตาราง 8 จำนวนและร้อยละของสาเหตุการนำช้างมาเร่ร่อนเกิดจากตัวช้าง

(n=20)

รายการ	ชัยภูมิ			สุรินทร์			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.ด้านกายภาพ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม									
1. ทรัพยากรป่าไม้หมดสภาพช้างไม่สามารถทำงานชักลากไม้ได้	2.00	.82	ปานกลาง	2.25	.87	ปานกลาง	2.13	.83	ปานกลาง
2. พื้นที่อยู่อาศัยของช้างลดลง	2.56	.73	มาก	2.33	.87	ปานกลาง	2.44	.78	ปานกลาง
3. อาหารของช้างในบริเวณพื้นที่ไม่เพียงพอ	2.60	.70	มาก	2.70	.68	มาก	2.65	.67	มาก
4. ทรัพยากรป่าไม้เปลี่ยนมาปลูกป่ายูคาลิปตัสช้างไม่สามารถอยู่อาศัยได้	2.25	1.04	ปานกลาง	2.22	.97	ปานกลาง	2.24	.97	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.35	.82	ปานกลาง	2.38	.85	ปานกลาง	2.37	.81	ปานกลาง
2.ด้านสังคม									
1. รัฐบาลประกาศปิดป่า ปี พ.ศ.2532	2.00	1.41	ปานกลาง	1.00	.00	น้อย	.76	1.16	น้อย
2. วัฒนธรรมการจับช้างป่าและล่าช้างหมดไป	2.00	1.16	ปานกลาง	1.00	.00	น้อย	1.80	1.10	ปานกลาง
3. ประชาชนยังรักและเอ็นดูช้างที่เร่ร่อน	1.86	.90	ปานกลาง	1.29	.49	น้อย	1.57	.76	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	1.95	1.16	ปานกลาง	1.10	.16	น้อย	1.36	1.01	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.15	.99	ปานกลาง	1.77	.50	ปานกลาง	1.87	.91	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสาเหตุการนำช้างมาเร่ร้อนที่เกิดจากตัวช้างในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.87$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นด้านสาเหตุที่นำช้างมาเร่ร้อนมาจากสาเหตุด้านกายภาพ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.37$) โดยมาจากสาเหตุและด้านอาหารของช้างในบริเวณพื้นที่ไม่เพียงพอมากที่สุด รองลงมาคือ พื้นที่อยู่อาศัยของช้างลดลง และด้านสังคมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.38$) โดยเฉพาะสาเหตุรัฐบาลประกาศปิดป่าปี พ.ศ.2532 น้อยที่สุด เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสาเหตุการนำช้างมาเร่ร้อนที่เกิดจากตัวช้าง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.15$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นด้านสาเหตุที่นำช้างมาเร่ร้อนมาจากสาเหตุด้านกายภาพ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.35$) รายการที่เป็นสาเหตุมากที่สุดคือ อาหารของช้างในบริเวณพื้นที่ไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 2.70$) รองลงมาคือ พื้นที่อยู่อาศัยของช้างลดลง และด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.95$) โดยสาเหตุของการนำช้างมาเร่ร้อนคือรัฐบาลประกาศปิดป่าปี พ.ศ.2532

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสาเหตุการนำช้างมาเร่ร้อนที่เกิดจากตัวช้าง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.77$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นด้านสาเหตุที่นำช้างมาเร่ร้อนมาจากสาเหตุด้านกายภาพ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.38$) รายการที่เป็นสาเหตุมากที่สุดคือ อาหารของช้างในบริเวณพื้นที่ไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 2.60$) รองลงมาคือ พื้นที่อยู่อาศัยของช้างลดลง ($\bar{X} = 2.33$) และด้านสังคมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.10$) โดยสาเหตุของการนำช้างมาเร่ร้อนคือ ประชาชนยังรักและเอ็นดูช้างที่เร่ร้อน ($\bar{X} = 1.29$)

2.2 สาเหตุการนำช้างมาเร่ร้อนเกิดจากเจ้าของช้าง

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีสาเหตุการนำช้างมาเร่ร้อนเกิดจากเจ้าของช้าง ประกอบด้วย ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ปรากฏผลดังตาราง 9

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของสาเหตุการนำช้างมาเร่ร้อนเกิดจากเจ้าของช้าง

(n=20)

รายการ	ชัยภูมิ			สุรินทร์			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.ด้านสังคม									
1. ความเชื่อว่าต้องนำช้างมาเดินเล่นและท่องเที่ยว	2.25	.87	ปานกลาง	2.00	1.00	ปานกลาง	2.15	.90	ปานกลาง
2. ความเชื่อว่าต้องนำช้างมาพบปะบุคคลจะได้สอนง่าย	2.20	.78	ปานกลาง	1.86	.90	ปานกลาง	2.06	.83	ปานกลาง
3. ความเชื่อว่าเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมช้างให้เป็นมรดกต่อไป	2.30	.95	ปานกลาง	2.00	1.00	ปานกลาง	2.20	.94	ปานกลาง
4. ความเชื่อว่าประชาชนมีความต้องการจะขอโชคลาภจากช้าง	2.50	.71	มาก	2.25	.71	ปานกลาง	2.50	.69	มาก
5. ความเชื่อว่าเป็นการบำรุงช้างให้มีสุขภาพดี	2.00	.94	ปานกลาง	1.89	.93	ปานกลาง	1.95	.99	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.25	.85	ปานกลาง	2.00	.91	ปานกลาง	2.17	.87	ปานกลาง
2.ด้านเศรษฐกิจ									
1. ต้องการหารายได้	2.80	.63	มาก	2.90	.32	มาก	2.85	.49	มาก
2. ต้องการนำผลิตภัณฑ์จากช้างมาจำหน่าย	2.57	.79	มาก	2.25	.71	ปานกลาง	2.40	.74	ปานกลาง

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	(n=20)									
	ชัยภูมิ			สุรินทร์			รวม			
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	
3. ต้องการหารายได้เสริมให้ลูกน้องหรือคนเลี้ยงช้าง	2.80	.42	มาก	2.70	.48	มาก	2.75	.44	มาก	
4. ต้องการได้รายได้มาก	2.90	.32	มาก	2.90	.32	ปานกลาง	2.90	.31	มาก	
5. ไม่มีเงินซื้ออาหารให้กับช้างที่เลี้ยง	2.75	.46	มาก	2.70	.68	มาก	2.72	.58	มาก	
6. วางงานการเกษตรเลขนำช้างมาเร็วร้อน	3.00	.00	มาก	2.33	.87	ปานกลาง	2.44	.81	ปานกลาง	
7. มีหนี้สินมากมาย	2.43	.79	ปานกลาง	2.63	.52	มาก	2.53	.64	มาก	
8. เป็นอาชีพที่ต้องนำมาแสดง	2.57	.79	มาก	1.40	.89	น้อย	2.47	.92	ปานกลาง	
9. เป็นอาชีพที่รายได้ดี	2.90	.32	มาก	2.80	.42	มาก	2.85	.37	มาก	
	รวมเฉลี่ย	2.75	.50	มาก	2.51	.58	มาก	2.66	.59	มาก
	รวมเฉลี่ย	2.50	.68	มาก	2.26	.75	ปานกลาง	2.65	.73	มาก

จากตาราง 9 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่เห็นสาเหตุการนำช้างมาเร่ร่อนที่เกิดกับเจ้าของช้างในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.65$) แต่เมื่อพิจารณาเป็นด้านเศรษฐกิจเป็นสาเหตุที่นำช้างมาเร่ร่อนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.66$) โดยเฉพาะต้องการได้รายได้มากที่สุด ($\bar{X} = 2.90$) รองลงมาคือต้องการหารายได้เพิ่มเติม ($\bar{X} = 2.85$) ด้านสังคมเป็นสาเหตุที่นำช้างมาเร่ร่อนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.17$) โดยเฉพาะความเชื่อว่าประชาชนมีความต้องการจะขอโชคลาภจากช้าง ($\bar{X} = 2.50$) รองลงมาคือความเชื่อว่าเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมช้างให้เป็นมรดกต่อไป ($\bar{X} = 2.20$) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง โดยความเชื่อว่าประชาชนมีความต้องการจะขอโชคลาภจากช้างอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ($\bar{X} = 2.50$) รองลงมาคือ ความเชื่อว่าจะต้องนำช้างมาเดินเล่นและท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.15$) และด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก คือ ต้องการได้รายได้มากที่สุด ($\bar{X} = 2.90$) รองลงมาคือ ต้องการหารายได้เพิ่มเติม และเป็นอาชีพที่รายได้ดีเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 2.85$) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นการนำช้างมาเร่ร่อนที่เกิดจากเจ้าของช้างมาจากสาเหตุ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง โดยความเชื่อว่าประชาชนมีความต้องการจะขอโชคลาภจากช้างอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ($\bar{X} = 2.50$) รองลงมาคือ ความเชื่อว่าเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมช้างให้เป็นมรดกต่อไป ($\bar{X} = 2.30$) และด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก คือ วางงานเกษตรกรรมเลยเอาช้างมาเร่ร่อน ($\bar{X} = 3.00$) รองลงมาคือ ต้องการหารายได้มาก และเป็นอาชีพที่รายได้ดีเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 2.90$)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นการนำช้างมาเร่ร่อนที่เกิดจากเจ้าของช้างมาจากสาเหตุ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง โดยความเชื่อว่าประชาชนมีความต้องการจะขอโชคลาภจากช้างอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ($\bar{X} = 2.25$) รองลงมาคือ ความเชื่อว่าจะต้องนำช้างมาเดินเล่นและท่องเที่ยว และความเชื่อว่าเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมช้างให้เป็นมรดกต่อไปเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.00$) และด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก คือ ต้องการรายได้เพิ่มเติม และต้องการได้รายได้มากที่สุดเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 2.90$) รองลงมาคือ เป็นอาชีพที่รายได้ดี ($\bar{X} = 2.80$)

ตอนที่ 3 กระบวนการนำช่างมาเร่ร่อนในปี พ.ศ. 2551

3.1. จุดมุ่งหมายในการนำช่างมาเร่ร่อน

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีจุดมุ่งหมายในการนำช่างมาเร่ร่อน ปรากฏผลดังตาราง 10

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของจุดมุ่งหมายในการนำช่างมาเร่ร่อน

จุดมุ่งหมายในการนำช่างเร่ร่อน	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. จุดมุ่งหมายในการนำช่างเร่ร่อน (ตอบได้ 3 ข้อ)						
หาแหล่งอาหารใหม่ให้ช้าง	5	50.00	9	90.00	14	70.00
บำรุงช้างให้มีสุขภาพแข็งแรงและมีอาหารกิน	3	30.00	2	20.00	5	25.00
ไปเดินเล่นท่องเที่ยว หรือหาประสบการณ์	1	10.00	2	20.00	3	15.00
กิจกรรมการแสดงของช้าง	10	100.00	0	00.00	10	50.00
การหารายได้	8	80.00	10	100.00	18	90.00
การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติ	7	70.00	1	10.00	8	40.00
	1	10.00	1	10.00	2	10.00

จากตาราง 10 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายในการนำช่างมาเร่ร่อนมากที่สุดคือ เพื่อการหารายได้ (คิดเป็นร้อยละ 90.00) รองลงมาคือหาแหล่งอาหารใหม่ให้ช้าง (คิดเป็นร้อยละ 70.00) และกิจกรรม การแสดงของช้าง (คิดเป็นร้อยละ 50.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายในการนำช่างมาเร่ร่อนมากที่สุด คือ เพื่อกิจกรรมการแสดงของช้าง (คิดเป็นร้อยละ 100.00) รองลงมาคือการหารายได้ (คิดเป็นร้อยละ 80.00) และการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติ (คิดเป็นร้อยละ 70.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายในการนำช่างเร่ร่อนมากที่สุด คือ เพื่อการหารายได้ (คิดเป็นร้อยละ 100.00) รองลงมาคือหาแหล่งอาหารใหม่ให้ช้าง (คิดเป็นร้อยละ 90.00) บำรุงช้างให้มีสุขภาพแข็งแรงและมีอาหารกินและไปเดินเล่นท่องเที่ยว หรือหาประสบการณ์ (คิดเป็นร้อยละ 20.00)

3.2. ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนนำช้างมาเร่ร่อน

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีการเตรียมความพร้อมก่อนนำช้างมาเร่ร่อน ปรากฏผล

ดังตาราง 11

ตาราง 11 จำนวนและร้อยละการเตรียมความพร้อมก่อนนำช้างมาเร่ร่อน

(n=20)

การเตรียมความพร้อมก่อนนำช้างมาเร่ร่อน	ชัยภูมิ			สุรินทร์			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.กำหนดตัวบุคคลที่จะมากับช้าง	2.90	.37	มาก	2.56	.52	มาก	2.74	.45	มาก
2.การคัดเลือกช้าง ดูสุขภาพของช้างให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะออกเดินทาง	2.90	.37	มาก	2.10	.73	ปานกลาง	2.50	.69	มาก
3.การฝึกกิจกรรมต่างๆ ให้ช้างเพื่อการแสดง	3.00	.00	มาก	2.17	.98	ปานกลาง	2.69	.70	มาก
4 การศึกษาเส้นทาง การไปเร่ร่อนในแต่ละครั้ง	2.70	.48	มาก	2.70	.68	มาก	2.70	.57	มาก
5.การติดต่อประสานงานที่แสดง และที่พัก	2.80	.42	มาก	2.25	.96	ปานกลาง	2.64	.63	มาก
6.การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเดินทางและการแสดง	3.00	.00	มาก	1.57	.79	ปานกลาง	2.41	.87	ปานกลาง
7.การเตรียมอาหาร อุปกรณ์ ที่ใช้ประกอบอาหารสำหรับคน	2.90	.32	มาก	2.43	.54	ปานกลาง	2.71	.47	มาก
8.การเตรียมอาหารของช้าง	2.90	.32	มาก	2.43	.79	ปานกลาง	2.71	.59	มาก
9.ใบอนุญาตเคลื่อนย้ายช้างจาก สนง.ปศุสัตว์	2.89	.33	มาก	3.00	.00	มาก	2.95	.24	มาก
10.ตัวรูปพรรณของช้าง	2.90	.32	มาก	3.00	.00	มาก	2.94	.23	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

การเตรียมความพร้อมก่อนนำช้างมาเร่ร่อน	(n=20)								
	ชัยภูมิ			สุรินทร์			รวม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
11.ใบรับรองหมายเลขไมโครชิพของช้าง	2.80	.42	มาก	3.00	.00	มาก	2.89	.32	มาก
12.งบประมาณค่าใช้จ่ายในการเร่ร่อน	2.70	.68	มาก	2.30	.48	ปานกลาง	2.50	.67	มาก
13.กิจกรรมการแสดงของช้าง	2.78	.67	มาก	1.25	.50	น้อย	2.31	.95	ปานกลาง
14.สินค้าที่นำไปจำหน่าย (ของที่ระลึก)	1.83	.98	ปานกลาง	1.83	.41	ปานกลาง	1.83	.72	ปานกลาง
15.เครื่องรางของขลังที่นำไปจำหน่าย	1.80	1.10	ปานกลาง	2.56	.73	มาก	2.29	.91	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.78	.45	มาก	2.34	.54	ปานกลาง	2.59	.60	มาก

จากตาราง 11 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมก่อนนำช้างออกเร่ร่อนอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ คือการเตรียมใบอนุญาตเคลื่อนย้ายช้างจาก สำนักงานปศุสัตว์ ($\bar{X} = 2.95$) รองลงมา คือ การเตรียมตัวรูปพรรณของช้าง ($\bar{X} = 2.94$) การเตรียมใบรับรองเลขหมายไมโครชิพของช้าง ($\bar{X} = 2.89$) กำหนดตัวบุคคลที่จะมากับช้าง ($\bar{X} = 2.75$) และการเตรียมอาหารอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาหารสำหรับคน และการเตรียมอาหารของช้างเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.71$) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมก่อนนำช้างออกเร่ร่อนอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ คือ การการฝึกกิจกรรมต่างๆ ให้ช้างเพื่อการแสดง และการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเดินทางและการแสดงเท่ากันคือ ($\bar{X} = 3.00$) กำหนดตัวบุคคลที่จะมากับช้าง การคัดเลือกช้าง ดูแลสุขภาพของช้างให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะเดินทาง การเตรียมอาหารอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาหารสำหรับคน และการเตรียมอาหารของช้าง การเตรียมตัวรูปพรรณของช้างเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.90$) การเตรียมใบอนุญาตเคลื่อนย้ายช้างจากสำนักงานปศุสัตว์ ($\bar{X} = 2.89$) การติดต่อประสานงานที่แสดงและที่พัก และการเตรียมใบรับรองเลขหมายไมโครชิพของช้างเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.80$) และกิจกรรมการแสดงของช้าง ($\bar{X} = 2.78$)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่มีการเตรียมความพร้อมก่อนนำช้างออกเร่ร่อนอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ คือการเตรียมใบอนุญาตเคลื่อนย้ายช้างจาก สำนักงานปศุสัตว์ การเตรียมตัวรูปพรรณของช้าง และการเตรียมใบรับรองเลขหมายไมโครชิพของช้างเท่ากันคือ ($\bar{X} = 3.00$) รองลงมาคือ การศึกษาเส้นทาง การไปเร่ร่อนในแต่ละครั้ง ($\bar{X} = 2.70$) กำหนดตัวบุคคลที่จะมากับช้าง และการเตรียมเครื่องรางของขลังที่นำไปจำหน่ายเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.56$) การเตรียมอาหารอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาหารสำหรับคน และการเตรียมอาหารของช้างเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.43$) และการเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่ายในการเร่ร่อน ($\bar{X} = 2.30$)

3.3.กิจกรรมการเดินทาง และการพักอาศัย

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์

มีกิจกรรมการเดินทาง และการพักอาศัย ปรากฏผลดังตาราง 12

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของกิจกรรมการเดินทาง

กิจกรรมการเดินทาง	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. นำช้างเร่ร่อนออกมาจากจังหวัดภูมิลำเนา						
โดยพาหนะใด						
เดิน	1	10.00	0	00.00	1	5.00
รถ	9	90.00	5	50.00	14	70.00
ทั้งเดินและรถ	0	00.00	5	50.00	5	25.00
2. การเดินทางมาร่วมกลับกลุ่มช้างผู้อื่น						
มาเพียงเจ้าเดียว	9	90.00	8	80.00	17	85.00
มาร่วมกับกลุ่มช้างอื่นด้วย	1	10.00	2	20.00	3	15.00
3. จำนวนบุคคลที่ร่วมเดินทางมาครั้งนี้						
1-5 คน	1	10.00	8	80.00	9	45.00
6-10 คน	3	30.00	0	00.00	3	15.00
มากกว่า 10 คน ขึ้นไป	6	60.00	2	20.00	8	40.00
4. ช้างที่นำมาเร่ร่อนครั้งนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ช้างเล็ก	10	100.00	4	40.00	14	70.00
ช้างใหญ่	7	70.00	10	40.00	17	85.00
5. ช้างที่นำมาเร่ร่อน						
เป็นเจ้าของเอง	6	60.00	9	90.00	13	65.00
เช่าช้างผู้อื่นมา	0	00.00	1	10.00	1	5.00
ทั้งเป็นเจ้าของเองและเช่าผู้อื่น	4	40.00	0	00.00	6	30.00
มา						
6. งบประมาณที่ท่านนำมาใช้ในการเร่ร่อน						
แต่ละครั้งประมาณ						
ไม่เกิน 10,000 บาท	0	00.00	1	10.00	1	5.00
10,001 – 19,999 บาท	0	00.00	2	20.00	2	10.00

20,000 – 29,999 บาท 1 10.00 5 50.00 6 30
 ตาราง 12 (ต่อ)

กิจกรรมการเดินทาง	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
30,000 – 39,999 บาท	5	50.00	1	10.00	6	30.00
20,000 – 29,999 บาท	1	10.00	1	10.00	2	10.00
ตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป	3	30.00	0	00.00	3	15.00

7.งบประมาณที่นำมาใช้ในการรื้อถอน

ได้มาจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ของตนเอง	10	100.00	4	40.00	14	70.00
ยืมญาติพี่น้อง	6	60.00	4	40.00	10	50.00
กู้มา	1	10.00	6	60.00	7	35.00
อื่นๆ ระบุ	0	00.00	1	10.00	1	5.00

8.การนำซากมารื้อถอนครั้งนี้ส่วนใหญ่มาอยู่ ภาคใดมากที่สุด

กรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล	0	00.00	6	60.00	6	30.00
ภาคใต้	0	00.00	2	60.00	2	10.00
ภาคเหนือ	6	60.00	1	10.00	7	35.00
ภาคกลาง	3	30.00	1	10.00	4	20.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0	00.00	0	00.00	0	00.00
ภาคตะวันออก	0	00.00	0	00.00	0	00.00
ภาคตะวันตก	1	10.00	0	00.00	1	10.00

9.ในรอบปี 2551 ได้นำซากมารื้อถอนประมาณ กี่เดือน

1 เดือน	0	00.00	2	20.00	2	10.00
2 เดือน	0	00.00	0	00.00	0	00.00
3 เดือน	2	20.00	1	10.00	3	15.00
4 เดือน	0	00.00	1	10.00	1	5.00
5 เดือน	1	10.00	1	10.00	2	10.00
6 เดือน	1	10.00	1	10.00	2	10.00

7 เดือน
ตาราง 12 (ต่อ)

กิจกรรมการเดินทาง	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8 เดือน	1	10.00	0	00.00	1	5.00
9 เดือน	0	00.00	3	30.00	3	15.00
10 เดือน	5	50.00	0	00.00	5	25.00

จากตาราง 12 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่ได้นำช้างเร่ร่อนออกมาจากภูมิลำเนาโดยใช้รถ (คิดเป็นร้อยละ 70.00) เดินทางมาเพียงเจ้าเดียว (คิดเป็นร้อยละ 85.00) มีจำนวนบุคคลที่ร่วมเดินทางมา 1-5 คน (คิดเป็นร้อยละ 45.00) ช้างที่นำมาเร่ร่อนเป็นช้างใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 85.00) โดยส่วนใหญ่เจ้าของช้างเป็นผู้นำมาเอง (คิดเป็นร้อยละ 65.00) งบประมาณที่นำมาใช้ในการเร่ร่อนประมาณ 20,000 – 39,999 บาท (คิดเป็นร้อยละ 30.00) งบประมาณที่นำมาใช้ในการเร่ร่อนเป็นเงินของตนเอง (คิดเป็นร้อยละ 70.00) การนำช้างมาเร่ร่อนภาคเหนือมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 35.00) ในปี 2551 และได้นำช้างมาเร่ร่อนประมาณ 10 เดือน (คิดเป็นร้อยละ 25.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่ได้นำช้างเร่ร่อนโดยเดินทางจากภูมิลำเนาโดยใช้รถ (คิดเป็นร้อยละ 90.00) โดยเดินทางมาเพียงเจ้าเดียว (คิดเป็นร้อยละ 80.00) มีจำนวนบุคคลที่ร่วมเดินทางมากกว่า 10 คน ขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 60.00) ช้างที่นำมาเร่ร่อนเป็นช้างเล็กมาเร่ร่อน (คิดเป็นร้อยละ 100.00) โดยส่วนใหญ่เจ้าของช้างเป็นผู้นำมาเอง (คิดเป็นร้อยละ 60.00) งบประมาณที่นำมาใช้ในการเร่ร่อนประมาณ 30,000 – 39,999 บาท (คิดเป็นร้อยละ 50.00) งบประมาณที่นำมาใช้ในการเร่ร่อนเป็นเงินของตนเอง (คิดเป็นร้อยละ 100.00) การนำช้างมาเร่ร่อนภาคเหนือมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 60.00) และในปี 2551 ได้นำช้างมาเร่ร่อนประมาณ 10 เดือน (คิดเป็นร้อยละ 50.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่ได้นำช้างเร่ร่อนโดยเดินทางจากภูมิลำเนาโดยใช้รถและเดิน (คิดเป็นร้อยละ 50.00) โดยเดินทางมาเพียงเจ้าเดียว (คิดเป็นร้อยละ 80.00) จำนวนบุคคลที่ร่วมเดินทาง 1-5 คน (คิดเป็นร้อยละ 80.00) ช้างที่นำมาเร่ร่อนเป็นช้างใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 100.00) ส่วนใหญ่เจ้าของเป็นผู้นำมาเอง (คิดเป็นร้อยละ 90.00) งบประมาณที่นำมาใช้ในการเร่ร่อนประมาณ 20,000 – 29,999 บาท (คิดเป็นร้อยละ 50.00) งบประมาณที่นำมาใช้ในการเร่ร่อนได้มาจากการกู้มา (คิดเป็นร้อยละ 60.00) การนำช้างมาเร่ร่อนส่วนใหญ่มาอยู่

กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 60.00) และในปี 2551 ได้นำช้างมาเร่ร่อน
ประมาณ 9 เดือน (คิดเป็นร้อยละ 30.00)

3.4 กิจกรรมที่ทำในระหว่างการนำช้างมาเร่ร่อน

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีกิจกรรมที่ทำในระหว่างการนำช้างมาเร่ร่อนปรากฏผล

ดังตาราง 13

ตาราง 13 จำนวนและร้อยละของกิจกรรมที่กระทำในระหว่างทางนำช้างมาเร่ร่อน

กิจกรรม	(n=20)											
	ชัยภูมิ				สุรินทร์				รวม			
	ทำ		ไม่ทำ		ทำ		ไม่ทำ		ทำ		ไม่ทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การแสดงของช้าง	10	100.00	0	00.00	7	70.00	3	30.00	17	85.00	3	15.00
2. จำหน่ายอาหารช้าง	10	100.00	0	00.00	10	100.00	0	00.00	20	100.00	0	00.00
3. จำหน่ายเครื่องรางของขลัง	2	20.00	8	80.00	8	80.00	2	20.00	10	50.00	10	50.00
4. จำหน่ายผลิตภัณฑ์จาก หางช้างและงาช้าง	4	40.00	6	60.00	9	90.00	1	10.00	13	65.00	7	35.00
5. จำหน่ายขนมและของว่าง	7	70.00	3	30.00	0	00.00	10	100.00	7	35.00	13	65.00
6. จำหน่ายเครื่องดื่ม	9	90.00	1	10.00	0	00.00	10	100.00	9	45.00	11	55.00
7. จำหน่ายของที่ระลึกที่ไม่ใช่ ผลิตภัณฑ์ช้าง	6	60.00	4	40.00	0	00.00	10	100.00	6	30.00	14	70.00

กิจกรรม	ชัยภูมิ				สุรินทร์				รวม			
	ทำ		ไม่ทำ		ทำ		ไม่ทำ		ทำ		ไม่ทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8. รับจ้างงานประเพณี เช่น งานบวช งานวัด	10	100.00	00	00.00	6	60.00	4	40.00	16	80.00	4	20.00
9. รับจ้างถ่ายภาพยนตร์ และ งานโฆษณา	3	30.00	7	70.00	4	40.00	6	60.00	7	35.00	13	65.00

จากตาราง 13 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการ ระหว่างการนำช้างมาเร่ร้อน มากที่สุดคือ จำหน่ายอาหารช้าง (คิดเป็นร้อยละ 100.00) รองลงมาตามลำดับคือ การแสดงของช้าง (คิดเป็นร้อยละ 85.00) และรับจ้างงานประเพณี เช่นงานบวช งานตามวัด (คิดเป็นร้อยละ 80.00) ส่วนทำน้อยที่สุดคือ จำหน่ายขนมและของว่าง (คิดเป็นร้อยละ 65) จำหน่ายเครื่องดื่ม (คิดเป็นร้อยละ 55) จำหน่ายของที่ระลึกที่ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ช้าง เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมในระหว่างนำช้าง ออกเร่ร้อนมากที่สุดคือ การแสดงของช้าง จำหน่ายอาหารช้าง และรับจ้างงานประเพณี เช่นงานบวช งานตามวัดเท่ากัน (คิดเป็นร้อยละ 100.00) รองลงมาคือ จำหน่ายเครื่องดื่ม (คิดเป็นร้อยละ 90.00) จำหน่ายขนมและของว่าง (คิดเป็นร้อยละ 70.00) ส่วนที่ทำกิจกรรมน้อยที่สุดคือจำหน่ายเครื่องรางของ ขลัง

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมในระหว่างนำ ช้างออกเร่ร้อนมากที่สุดคือ จำหน่ายอาหารช้าง (คิดเป็นร้อยละ 100.00) รองลงมาคือจำหน่าย ผลิตภัณฑ์จากหางและงา (คิดเป็นร้อยละ 90.00) และจำหน่ายเครื่องรางของขลัง (คิดเป็นร้อยละ 80.00) ส่วนที่ทำกิจกรรมที่ไม่ได้ทำคือจำหน่ายขนมและของว่าง เครื่องดื่ม และของที่ระลึกที่ไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ จากช้าง

จากการสังเกต พบว่า ผู้เลี้ยงช้างมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจำหน่ายตั๋วเพื่อเข้าชมการแสดง กิจกรรมเตะฟุตบอล ทำสวัสดิ์ จำหน่ายอาหาร และเครื่องดื่มและการขายของว่าง ดังภาพประกอบ 6 – 13

ภาพประกอบ 6 การจำหน่ายตัวชมการแสดงของช้าง

ภาพประกอบ 7 แสดงของช้างนั่งสวัสดิและเตะฟุตบอล ของกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง จังหวัดชัยภูมิ

ภาพประกอบ 8 การจำหน่ายอาหารของคณะช้างแสดง จังหวัดชัยภูมิ

ภาพประกอบ 9 การจำหน่ายอาหารข้างและของเล่น ของคณะแสดงจังหวัดชัยภูมิ

ภาพประกอบ 10 การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มและของว่าง ของคณะแสดงช้างจังหวัดชัยภูมิ

ภาพประกอบ 11 การเดินเร่ผู้เลี้ยงช้าง ขายอ้อย แดงกวา ตามร้านอาหารของกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง จังหวัด
สุรินทร์

ภาพประกอบ 12 ควาญช้างและลูกทีมจำหน่ายอาหารช้างตามแหล่งชุมชน

ภาพประกอบ 13 ผู้ที่ซื้ออาหารจากกลุ่มผู้เลี้ยงช้างเพื่อให้ช้างกิน

3.5. ด้านอาหารและที่พักอาศัย

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านคำย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ด้านอาหารและที่พักอาศัย ปรากฏผลดังตาราง 14

ตาราง 14 จำนวนและร้อยละของด้านอาหารและที่พักอาศัย

ด้านอาหารและที่พักอาศัย	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. สถานที่ที่พักอาศัยของช้างและคนในระหว่างเร่ร้อนคือบริเวณใด						
วัด	7	70.00	0	00.00	7	35.00
ที่ว่างเปล่า	2	20.00	10	100.00	12	60.00
ริมถนน / ศาลาพักร้อนทั่วไป	0	00.00	0	00.00	0	00.00
2. การหาอาหารการกินของบุคคล						
ประกอบอาหารกินเอง	10	100.00	8	80.00	18	90.00
ซื้ออาหารสำเร็จ/อาหารกล่อง	0	0	2	20.00	2	10.00

ตาราง 14 (ต่อ)

ด้านอาหารและที่พักอาศัย	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. การหาอาหารกินของข้างมาจากแหล่งใด						
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ปล่อยกินตามธรรมชาติใกล้ที่พัก	7	70.00	5	50.00	12	60.00
จัดซื้อผลไม้ตามตลาด ร้านค้า	4	40.00	2	20.00	6	30.00
ใกล้เคียง						
เกี่ยวหญ้าให้	5	50.00	1	10.00	6	30.00
ผลไม้ที่ซื้อมาสำหรับขายระหว่าง	2	20.00	3	20.00	5	50.00
เร่ร่อนให้ข้างกิน						

จากตาราง 14 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่เลือกสถานที่ที่ที่พักอาศัยของช้างและคนในระหว่างเร่ร่อนอยู่ในบริเวณที่ว่างเปล่ามากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 60.00) สำหรับหาอาหารของคนส่วนใหญ่จะประกอบอาหารกินเอง (คิดเป็นร้อยละ 90.00) ส่วนอาหารการกินของช้างคือการปล่อยให้ข้างกินตามธรรมชาติใกล้ที่พักมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 60.00) รองลงมาคือผลไม้ที่ซื้อมาสำหรับขายในระหว่างเร่ร่อนให้ข้างกิน เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่จะเลือกสถานที่ที่ที่พักอาศัยของช้างและคนในระหว่างเร่ร่อนที่อยู่ในบริเวณวัดมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 70.00) สำหรับอาหารของคนส่วนใหญ่จะประกอบอาหารกินเอง (คิดเป็นร้อยละ 100.00) ส่วนอาหารการกินของช้างคือการปล่อยให้ข้างกินตามธรรมชาติใกล้ที่พักมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 70.00) รองลงมาคือจัดซื้อผลไม้ตามตลาด ร้านค้า ใกล้เคียง (คิดเป็นร้อยละ 40.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่จะเลือกสถานที่ที่ที่พักอาศัยของช้างและคนในระหว่างเร่ร่อนอยู่ในบริเวณที่ว่างเปล่ามากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 100.00) สำหรับอาหารการกินของคนจะประกอบอาหารกินเอง (คิดเป็นร้อยละ 80.00) รองลงมาคือ ซื้ออาหารสำเร็จ/อาหารกล่อง การ (คิดเป็นร้อยละ 20.00) ส่วนอาหารกินของช้างคือการปล่อยให้ข้างกินตามธรรมชาติใกล้ที่พัก (คิดเป็นร้อยละ 50.00) รองลงมาคือผลไม้ที่ซื้อมาสำหรับขายระหว่างเร่ร่อนให้ข้างกิน (คิดเป็นร้อยละ 30.00)

จากการสังเกตเกี่ยวกับสถานที่พัก อาหารกินของข้างและคน ของกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่านิยมพักอาศัยตามวัดที่มีบริเวณกว้าง และอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำธรรมชาติมีที่ผูกช้าง และจะเกี่ยวหญ้าให้ช้างกิน การประกอบอาหารของคนจะให้แม่ครัวเป็นผู้ประกอบอาหารให้รับประทาน ดังภาพประกอบ 14 - 16

ภาพประกอบ 14 วัดที่มีบริเวณกว้าง

ภาพประกอบ 15 การประกอบอาหารของกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย

ภาพประกอบ 16 การออกหาหญ้าให้ช้างได้รับประทาน
สำหรับการสังเกต กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ส่วนใหญ่จะพักอาศัย
ในที่ว่างเปล่าและจะสร้างเพิงพักผ้าใบกันแดดกันฝนเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราว มีการรับประทาน
อาหารเป็นหมู่คณะ และจะเกี่ยวหญ้ามาให้ช้างกิน ดังภาพประกอบ 17 -19

ภาพประกอบ 17 ที่พักอาศัยเป็นผ้าใบกันแดด

ภาพประกอบ 18 การรวมกลุ่มรับประทานอาหาร

ภาพประกอบ 19 การเกี่ยวหญ้าให้ช้างกิน

3.6. รายได้และค่าใช้จ่ายในการนำช้างมาเร่ร่อน

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีรายได้และค่าใช้จ่ายในการเร่ร่อน ปรากฏผลดังตาราง 15

ตาราง 15 จำนวนและร้อยละของรายได้และค่าใช้จ่ายในการนำช้างมาเร่ร่อน

รายได้และค่าใช้จ่ายในการ เร่ร่อน	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. รายได้โดยเฉลี่ยแต่ละวันประมาณรวม ไม่หักค่าใช้จ่ายเท่าใด						
ต่ำกว่า 1,000 บาท	0	00.00	2	20.00	2	10.00
1,000 – 5,000 บาท	6	60.00	7	70.00	13	65.00
5,001 – 10,000 บาท	3	30.00	1	10.00	4	20.00
10,001 – 15,000 บาท	1	10.00	0	00.00	1	5.00
2. รายจ่ายในแต่ละวันประมาณ เท่าใด						
ต่ำกว่า 1,000 บาท	2	20.00	6	60.00	8	40.00
1,000 – 5,000 บาท	6	60.00	4	40.00	10	50.00
5,001 – 10,000 บาท	1	10.00	0	00.00	1	5.00
10,001 – 15,000 บาท	1	10.00	0	00.00	1	5.00
3. ความพอเพียงของรายได้ แต่ละวัน						
ไม่เพียงพอ	1	10.00	3	30.00	4	20.00
เพียงพอไม่เหลือเก็บ	7	70.00	2	20.00	9	45.00
เพียงพอเหลือเก็บ	2	20.00	5	50.00	7	35.00

จากตาราง 15 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่มีรายได้โดยเฉลี่ยแต่ละวันประมาณรวมไม่หักค่าใช้จ่าย 1,000 – 5,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 65.00) และมีรายจ่ายในแต่ละวันประมาณ 1,000 – 5,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 50.00) รายได้แต่ละวันมีความเพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ (คิดเป็นร้อยละ 45.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ ส่วนใหญ่พบว่า มีรายได้โดยเฉลี่ยแต่ละวันประมาณรวมไม่หักค่าใช้จ่าย 1,000 – 5,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 60.00) และมีรายจ่ายในแต่ละวันประมาณ 1,000 – 5,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 60.00) รายได้แต่ละวันมีความเพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ (คิดเป็นร้อยละ 70.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่มีรายได้โดยเฉลี่ยแต่ละวันประมาณรวมไม่หักค่าใช้จ่าย 1,000 – 5,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 70.00) รายจ่ายในแต่ละวันประมาณ ต่ำกว่า 1,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 50.00) รายได้แต่ละวันมีความเพียงพอเหลือเก็บ (คิดเป็นร้อยละ 50.00)

3.7. การใช้เวลาในการทำกิจกรรมและการพักผ่อนของช่าง

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านคำย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีการใช้เวลาในการทำกิจกรรมและการพักผ่อนของช่าง ปรากฏผลดังตาราง 16

ตาราง 16 จำนวนและร้อยละของการใช้เวลาในการทำกิจกรรมและการพักผ่อนของช่าง

การทำกิจกรรมและการพักผ่อน	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. กิจกรรมการเร่ร่อนของช่างจะทำในช่วงเวลาใด						
เช้า	0	00.00	3	30.00	3	15.00
เย็น	4	40.00	3	30.00	7	35.00
กลางวัน	0	00.00	0	00.00	0	00.00
กลางคืน	6	60.00	3	30.00	9	45.00
ทุกเวลา	0	00.00	1	10.00	1	5.00
2. การพักผ่อนของช่างในช่วงเวลาใด						
เช้า	1	10.00	2	20.00	3	15.00
เย็น	0	00.00	0	00.00	0	00.00
กลางวัน	8	80.00	2	20.00	10	50.00
กลางคืน	1	10.00	6	60.00	7	35.00

จากตาราง 16 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านคำย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการทำกิจกรรมในช่วงเวลากลางคืนมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 45.00) และการพักผ่อนของช่างในช่วงเวลากลางวัน (คิดเป็นร้อยละ 50.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านคำย จังหวัดชัยภูมิพบว่าส่วนใหญ่ใช้เวลาในการทำกิจกรรมในช่วงเวลากลางคืน (คิดเป็นร้อยละ 60.00) และการพักผ่อนของช่างในช่วงเวลากลางวัน (คิดเป็นร้อยละ 80.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่ใช้เวลาในการทำกิจกรรมในช่วงเวลากลางคืน เช้า และเย็นเท่ากัน (คิดเป็นร้อยละ 30.00) และการพักผ่อนของช้างในเวลากลางคืน (คิดเป็นร้อยละ 60.00)

จากการสังเกตการทำงานและการพักผ่อนของช้างทั้งสองกลุ่มพบว่า ช้างส่วนใหญ่จะทำงานในเวลากลางคืน และจะพักผ่อนในเวลากลางวัน ดังภาพประกอบ 20 - 23

ภาพประกอบ 20 ทำการแสดงช้างเตะฟุตบอลของ กลุ่มผู้เลี้ยงช้างจังหวัดชัยภูมิ

ภาพประกอบ 21 การพักผ่อนในเวลากลางวัน ของกลุ่มผู้เลี้ยงช้างจังหวัดชัยภูมิ

ภาพประกอบ 22 ช้างจะเดินเร็วร้อนเวลากลางคืน ของกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง จังหวัดสุรินทร์

ภาพประกอบ 23 การผูกขังไว้ได้ต้นไม้เพื่อพักผ่อน ของกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง จังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 4 การเดินทางกลับภูมิลำเนา

4.1.การเดินทางกลับภูมิลำเนา

กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านคำย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ในการเดินทางกลับภูมิลำเนา ปรากฏผลดังตาราง 17

ตาราง 17 จำนวนและร้อยละของ การเดินทางกลับภูมิลำเนา

การเดินทางกลับภูมิลำเนา	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.การเดินทางมาเร็วครั้งนี้						
นาน						
1 เดือน	1	10.00	3	30.00	4	20.00
2 เดือน	0	00.00	1	10.00	1	5.00
3 เดือน	0	00.00	1	10.00	1	5.00
4 เดือน	0	00.00	0	00.00	0	00.00
5 เดือน	1	10.00	1	10.00	2	10.00
6 เดือน	0	00.00	2	20.00	2	10.00
7 เดือน	0	00.00	0	00.00	0	00.00
8 เดือน	2	20.00	0	00.00	2	10.00
9 เดือน	3	30.00	0	00.00	3	15.00
10 เดือน	4	40.00	2	20.00	5	25.00
2.เส้นทางกลับไปยังภูมิลำเนาเดิมท่านใช้						
เส้นทางใด						
กลับเส้นทางเดิมตอมมา	1	10.00	7	70.00	8	40.00
กลับคนละเส้นทางก็มีบ้างที่ซ้ำ	3	30.00	3	30.00	6	30.00
ทางเดิม						

กลับคนละเส้นทางไม่ซ้ำทางเดิม	6	60.00	0	00.00	6	30.00
3. พาหนะที่ใช้						
เดิน	0	00.00	0	00.00	0	00.00
รถ	10	100.00	9	90.00	19	95.00
ทั้งเดินและรถ	0	00.00	1	10.00	1	5.00

ตาราง 17 (ต่อ)

การเดินทางกลับภูมิลำเนา	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. จำนวนผู้ร่วมเดินทางกลับภูมิลำเนา						
เท่าเดิม	10	100.00	9	90.00	19	95.00
เพิ่มขึ้น	0	00.00	1	10.00	1	5.00
ลดลง	0	00.00	0	00.00	0	00.00
5. จำนวนช่างที่นำกลับภูมิลำเนา						
เท่าเดิม	10	100.00	10	100.00	20	100.00

จากตาราง 17 พบว่าผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่จะเดินทางกลับภูมิลำเนาเร็วร้อน 10 เดือน (คิดเป็นร้อยละ 25.00) และกลับไปยังภูมิลำเนาโดยใช้เส้นทางกลับเส้นทางเดิม (คิดเป็นร้อยละ 40.00) เดินทางกลับโดยรถ (คิดเป็นร้อยละ 95.00) ผู้ร่วมเดินทางกลับภูมิลำเนาจำนวนเท่าเดิม (คิดเป็นร้อยละ 95.00) และช่างที่นำกลับภูมิลำเนาจำนวนเท่าเดิม (คิดเป็นร้อยละ 100.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่จะเดินทางกลับภูมิลำเนาเร็วร้อน 10 เดือน (คิดเป็นร้อยละ 40.00) และกลับไปยังภูมิลำเนาโดยใช้เส้นทางไม่ซ้ำเดิม (คิดเป็นร้อยละ 60.00) การเดินทางกลับโดยรถ (คิดเป็นร้อยละ 100.00) ผู้ร่วมเดินทางกลับภูมิลำเนาจำนวนเท่าเดิม (คิดเป็นร้อยละ 100.00) และช่างที่นำกลับภูมิลำเนาจำนวนเท่าเดิม (คิดเป็นร้อยละ 100.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่จะเดินทางกลับภูมิลำเนาเร็วร้อน 1 เดือน (คิดเป็นร้อยละ 30.00) และกลับไปยังภูมิลำเนาโดยใช้เส้นทางเดิม (คิดเป็นร้อยละ 70.00) และการเดินทางกลับโดยรถ (คิดเป็นร้อยละ 90.00) ผู้ร่วมเดินทางกลับภูมิลำเนาจำนวนเท่าเดิม (คิดเป็นร้อยละ 90.00) และช่างที่นำกลับภูมิลำเนาจำนวนเท่าเดิม (คิดเป็นร้อยละ 100.00)

4.2.รายได้หลังการนำช่างมาเร่ร่อน

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีรายได้หลังการนำช่างมาเร่ร่อน ปรากฏผลดังตาราง 18

ตาราง 18 จำนวนและร้อยละของ รายได้หลังการนำช่างมาเร่ร่อน

รายได้หลังกลับภูมิลำเนา	(n=20)					
	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวนเงินที่เหลือกลับภูมิลำเนา						
10,000 - 20,000 บาท	1	10.00	2	20.00	3	15.00
20,001 – 30,000 บาท	0	00.00	2	20.00	2	10.00
30,001 – 40,000 บาท	0	00.00	2	20.00	2	10.00
40,001 – 50,000 บาท	6	60.00	0	00.00	6	30.00
50,001 – 60,000 บาท	1	10.00	1	10.00	2	10.00
60,001 – 70,000 บาท	0	00.00	2	20.00	2	10.00
70,001 – 80,000 บาท	0	00.00	0	00.00	0	00.00
80,001 – 90,000 บาท	1	10.00	0	00.00	1	5.00
มากกว่า 100,000 บาท	1	10.00	1	10.00	2	10.00
2. ความเพียงพอของเงินที่เหลือกลับภูมิลำเนา						
เพียงพอ	7	70.00	6	60.00	13	65.00
ไม่เพียงพอ	3	20.00	4	40.00	7	35.00

จากตาราง 18 พบว่าผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ส่วนใหญ่เจ้าของช้างมีรายได้หลังกลับภูมิลำเนาประมาณ 40,001 – 50,000 บาท (คิดเป็น ร้อยละ 30.00) รายได้ที่เหลือมีความเพียงพอกับการใช้จ่าย (คิดเป็นร้อยละ 65.00) เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ พบว่าส่วนใหญ่เจ้าของช้างมีรายได้หลังกลับภูมิลำเนา ประมาณ 40,001 – 50,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 60.00) รายได้ที่เหลือมีความเพียงพอกับการใช้จ่าย (คิดเป็นร้อยละ 70.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ พบว่าส่วนใหญ่ เจ้าของช้างเหลือมีรายได้หลังกลับภูมิลำเนาประมาณ 10,000 – 40,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 20.00) รายได้ที่เหลือมีความเพียงพอกับการใช้จ่าย (คิดเป็นร้อยละ 60.00)

ตอนที่ 5 ปัญหาการนำช่างมาเร่ร่อนในปี พ.ศ.2551

5.1 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเจ้าของช่าง

ผู้เลี้ยงช่างกลุ่มผู้เลี้ยงช่าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช่างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีปัญหาที่เกิดขึ้นกับเจ้าของช่าง ปรากฏผลดังตาราง 19

ตาราง 19 จำนวนและร้อยละของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเจ้าของช่าง

(n=20)

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเจ้าของช่าง	ชัยภูมิ		สุรินทร์				รวม					
	ไม่มีปัญหา		มีปัญหา		ไม่มีปัญหา		มีปัญหา		ไม่มีปัญหา		มีปัญหา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.ด้านกฎหมาย/พ.ร.บ.												
1.1.ผิดพ.ร.บ.สัตว์พาหนะ	5	50.00	5	50.00	10	100.00	0	00.00	15	75.00	5	25.00
1.2.ผิดพ.ร.บ.การขนส่งทางบก	5	50.00	5	50.00	10	100.00	0	00.00	15	75.00	5	25.00
1.3.ผิดพ.ร.บ.โรคระบาดสัตว์	10	100.00	0	00.00	10	100.00	0	00.00	20	100.00	0	00.00
1.4.ผิดพ.ร.บ.รักษาความสะอาด ฯ	7	70.00	3	30.00	8	80.00	2	20.00	15	75.00	5	25.00
2.ด้านที่พักอาศัย	8	80.00	2	20.00	6	60.00	4	40.00	14	70.00	6	30.00
3. ด้านอาหารการกิน	9	90.00	1	10.00	5	50.00	5	50.00	14	70.00	6	30.00
4. ด้านการประกอบพิธีกรรม/ความเชื่อต่างๆ	10	100.00	0	00.00	7	70.00	3	30.00	17	85.00	3	15.00
5. ด้านบุคลากรในทีมงาน	9	90.00	1	10.00	7	70.00	3	30.00	16	80.00	4	20.00
6. ด้านบุคลากรของภาครัฐ	4	40.00	6	60.00	2	20.00	8	80.00	6	30.00	14	70.00
7. ด้านงบประมาณ	9	90.00	1	10.00	4	40.00	6	60.00	13	65.00	7	35.00
8.ด้านกิจกรรมการแสดงของช่าง	9	90.00	1	10.00	10	100.00	0	00.00	19	95.00	1	5.00
9.ด้านกิจกรรมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก	7	70.00	3	30.00	9	90.00	1	10.00	16	80.00	4	20.00
10.ด้านสุขภาพของบุคลากรในทีมงาน	9	90.00	1	10.00	10	100.00	0	00.00	19	95.00	1	5.00
11.ด้านอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับช่าง	9	90.00	1	10.00	10	100.00	0	00.00	19	95.00	1	5.00

จากตาราง 19 พบว่าผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ในภาพรวมไม่มีปัญหาที่เกิดกับเจ้าของช้างที่นำช้างมาเร่รอน มีเพียงบางเรื่องที่มีปัญหาโดยเรื่องที่พบปัญหาคือ ด้านบุคลากรของภาครัฐ (คิดเป็นร้อยละ 70.00) รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ (คิดเป็นร้อยละ 35.00) และด้านที่พักอาศัยและอาหารการกิน (คิดเป็นร้อยละ 30.00) แต่เมื่อพิจารณาตามกลุ่ม

กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิพบว่าส่วนใหญ่ผู้นำช้างมาเร่รอนในภาพรวมไม่มีปัญหา มีเพียงบางเรื่องที่มีปัญหาโดยเรื่องที่พบปัญหาคือ ด้านบุคลากรของภาครัฐ (คิดเป็นร้อยละ 60.00) รองลงมาคือ ผิด พ.ร.บ. สัตว์พาหนะและผิดพ.ร.บ. การขนส่งทางบก (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และผิดพ.ร.บ.ความสะอาด และกิจกรรมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก (คิดเป็นร้อยละ 30.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์พบว่าส่วนใหญ่ผู้นำช้างมาเร่รอนในภาพรวมไม่มีปัญหา มีเพียงบางเรื่องที่มีปัญหาโดยเรื่องที่พบปัญหาคือ ด้านบุคลากรของภาครัฐ (คิดเป็นร้อยละ 80.00) รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ (คิดเป็นร้อยละ 60.00) และด้านอาหารการกิน (คิดเป็นร้อยละ 50.00) และ ด้านที่พักอาศัย (คิดเป็นร้อยละ 40.00)

5.2 ปัญหาที่เกิดขึ้น

ผู้เลี้ยงช้าง กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีปัญหาที่เกิดขึ้น ปรากฏผลดังตาราง 20

ตาราง 20 จำนวนและร้อยละของปัญหาที่เกิดขึ้น

ปัญหาที่เกิดขึ้น	(n=20)											
	ชัยภูมิ				สุรินทร์				รวม			
	ไม่มีปัญหา		มีปัญหา		ไม่มีปัญหา		มีปัญหา		ไม่มีปัญหา		มีปัญหา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวช้าง												
1. ด้านสุขภาพ												
การเจ็บป่วย	8	80.00	2	20.00	8	80.00	2	20.00	16	80.00	4	20.00
อุบัติเหตุ	10	100.00	0	00.00	10	100.00	0	00.00	20	20.00	0	00.00
ตาย	10	100.00	0	00.00	10	100.00	0	00.00	20	20.00	0	00.00
2. ด้านอาหารและที่พักอาศัย												
อาหาร	9	90.00	1	10.00	5	50.00	5	50.00	14	70.00	6	30.00
ที่พัก	8	80.00	2	20.00	7	70.00	3	30.00	15	75.00	5	15.00
3. ด้านสังคม												
การจรรยาบรรณ	9	90.00	1	10.00	6	60.00	4	40.00	15	75.00	5	25.00
ประชาชนขับไล่	9	90.00	1	10.00	2	20.00	8	80.00	11	55.00	9	45.00
ประชาชนไม่ซื้อสินค้าที่นำมาจำหน่าย	9	90.00	1	10.00	8	80.00	2	20.00	17	85.00	3	15.00
ประชาชนไม่ยอมซื้ออาหารที่นำมา	9	90.00	1	10.00	8	80.00	2	20.00	17	85.00	3	15.00
จำหน่ายให้ช้างกิน												
ประชาชนยังมองว่าเป็นการทรมารช้าง	9	90.00	1	10.00	10	100.00	0	00.00	19	95.00	1	5.00
ประชาชนมองภาพลักษณ์ไม่ดี	7	70.00	3	30.00	2	20.00	8	80.00	9	45.00	11	55.00

ตาราง 20 (ต่อ)

(n=20)

ปัญหาที่เกิดขึ้น	ชัยภูมิ		สุรินทร์		รวม							
	ไม่มีปัญหา		มีปัญหา		ไม่มีปัญหา		มีปัญหา		ไม่มีปัญหา		มีปัญหา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. ด้านสิ่งแวดล้อม												
กลิ่น	9	90.00	1	10.00	8	80.00	2	20.00	17	85.00	3	15.00
อุจจาระ/ปัสสาวะ	8	80.00	2	20.00	6	60.00	4	40.00	14	70.00	6	30.00
พฤติกรรมของช้าง (อาละวาด)	8	80.00	2	20.00	10	100.00	0	00.00	18	90.00	2	10.00

จากตาราง 20 พบว่าผู้เลี้ยงช้างกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ในภาพรวมไม่มีปัญหาการนำช้างมาเร่ร่อนที่เกิดขึ้นจากตัวช้าง มีเพียงบางเรื่องที่มีปัญหาโดยเรื่องที่พบปัญหาคือ ประชาชนมองภาพลักษณ์ไม่ดี (คิดเป็นร้อยละ 50.00) รองลงมาคือ ประชาชนจับไล่ (คิดเป็นร้อยละ 45.00) และ ปัญหาในด้านอาหาร และการอุจจาระ/ปัสสาวะ (คิดเป็นร้อยละ 30.00 แต่เมื่อพิจารณาพบว่า

กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิส่วนใหญ่ในภาพรวมไม่มีปัญหาการนำช้างมาเร่ร่อนที่เกิดขึ้นจากตัวช้าง มีเพียงบางเรื่องที่มีปัญหาโดยเรื่องที่พบปัญหาคือ ประชาชนมองภาพลักษณ์ไม่ดี (คิดเป็นร้อยละ 30.00) รองลงมาคือด้านสุขภาพ การเจ็บป่วย ที่พักอาศัย อุจจาระ/ปัสสาวะ และพฤติกรรมของช้าง (อาละวาด) (คิดเป็นร้อยละ 20.00)

กลุ่มผู้เลี้ยงช้าง บ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์พบว่าส่วนใหญ่ในภาพรวมไม่มีปัญหาการนำช้างมาเร่ร่อนที่เกิดขึ้นจากตัวช้าง มีเพียงบางเรื่องที่มีปัญหาโดยเรื่องที่พบปัญหาคือ ประชาชนจับไล่ และประชาชนมองภาพลักษณ์ไม่ดี (คิดเป็นร้อยละ 80.00) รองลงมาคือ ด้านอาหาร (คิดเป็นร้อยละ 50.00)และ การจรรยาบรรณที่ดี และการอุจจาระ/ปัสสาวะ (คิดเป็นร้อยละ 40.00)

ตอนที่ 6 ผลการจัดสนทนากลุ่ม

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 4 คน และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 4 คน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1 คน และผู้วิจัย ได้ร่วมสนทนาตามประเด็นต่าง ๆ ปรากฏผลดังนี้

6.1 การเลี้ยงช้างส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างมีความเห็นว่า การเลี้ยงช้างเป็นอาชีพดั้งเดิมที่ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนทั้งสองหมู่บ้าน ดังคำกล่าวของผู้ร่วมสนทนา

“ทำกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นมรดกสืบทอดมาสมัยปู่ย่าตายาย”

“เกิดมาก็เห็นช้างภายในครอบครัว”

6.2 สาเหตุการนำช้างมาเร่ร่อน ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างมีความเห็นว่า การนำช้างมาเร่ร่อนมาจากสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ คือว่าการเลี้ยงช้างเป็นอาชีพที่ทำรายได้มาตั้งแต่สมัยโบราณเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว และเมื่อรัฐบาลประกาศปิดป่า จึงทำให้ผู้เลี้ยงช้างต้องนำช้างออกมาเร่ร่อนเพื่อหารายได้ และเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี ผู้เลี้ยงช้างจึงนำช้างมาเร่ร่อนเพราะอยู่บ้านก็ไม่มียาได้ ส่วนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติปีนี้กลับพบว่า ทรัพยากรป่าไม้ลดลง อาหารของช้างลดลงและพื้นที่อยู่อาศัยของช้างถูกทำลาย ดังคำกล่าวของผู้ร่วมสนทนา

“การปิดป่าเหมือนป่าหมด พื้นที่ป่าเปลี่ยนเป็นป่ายูคาลิปตัส”

“ไม่มีหญ้าให้ช้างกิน แห้งแล้ง ไม่มีป่าให้อาศัย

6.3 กระบวนการนำช้างมาเร่ร่อน ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างมีความเห็นว่า การนำช้างมาเร่ร่อน ผู้เลี้ยงช้างต้องมีการเตรียมการก่อนนำช้างมาเร่ร่อน เช่น การคัดเลือกช้าง ฝึกกิจกรรมการแสดงของช้าง หาบุคคลกรที่จะไปเร่ร่อนกับช้าง หาสถานที่ และการขออนุญาตนำช้างเคลื่อนที่ ก่อนออกเดินทาง ก็มีกรประกอบพิธีการเช่น ไหว้ปะกำเพื่อการขอพรในการเดินทาง ดังคำกล่าวของผู้ร่วมสนทนา

“ตอนแรกต้องฝึกช้างไว้แสดงก่อน”

“หมอช้างเตรียมการเช่น ไหว้ปะกำเสี่ยงทายทิศทางที่จะไป”

ระหว่างการนำช้างมาเร่ร่อน ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างจะมีการวางแผนการเดินทางสถานที่ที่จะไป กิจกรรมการแสดงที่ขึ้นอยู่กับว่าผู้เลี้ยงช้างนำกิจกรรมอะไรมาแสดงโชว์ในกิจกรรม เช่น การเตะฟุตบอล ดิดคิตาร์ เล่นอีเล็กโทน ดีโปงกลาง เล่นฮูลาฮูบ วาดภาพ ปาลูกโป่ง ก็จะมีการนำช้างไป เร่ร่อน ในที่ต่าง ๆ ตามเส้นทางที่มีประชาชนมากมายเพื่อให้ประชาชนซื้ออาหารมาเลี้ยงช้าง

ที่พักอาศัยและอาหารการกิน ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างจะพักอาศัยตามวัด หรือสถานที่ที่เป็นที่ว่างเปล่า และมีหญ้าตามแหล่งธรรมชาติให้ช้างได้กินสำหรับอาหารของเจ้าของช้างและความสุขช้างส่วนใหญ่จะหุงหากินกันเองมากกว่าซื้อกิน เพราะซื้อกินไม่คุ้มต้องและเสียเงินมาก ส่วนอาหารของช้างจะซื้อ ผัก ผลไม้ และหาหญ้าให้ช้างกิน นอกจากนี้เวลานำช้างมาเร่ร่อนพวกความชูงก็จะมีการนำอาหารช้าง เช่น แดงกวา กกล้วย อ้อย และมันแกว มาขายให้กับประชาชนที่ซื้อให้ช้างกิน

การนำช้างเร่ร่อนกลับภูมิลำเนาส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างจะนำช้างกลับภูมิลำเนาปีละ 1 ครั้ง โดยมากมักจะเดินทางกลับในช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ งานช้างของจังหวัดสุรินทร์ และงานเจ้าพ่อ พระยาแล แล้วจะกลับมาเร่ร่อนในช่วงหลังฤดูฝน หรือหลังฤดูเก็บเกี่ยว

6.4 เส้นทางในการนำช้างมาเร่ร่อนส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างจะใช้วิธีการจากการเสี่ยงทายจากการ เช่น ไหว้ผีปะกำ ว่าเดินทางไปทางทิศทางใดจึงจะมีความปลอดภัย และแยกย้ายไปคนละทิศละทางตลอดจนเส้นทางที่เคยมีประสบการณ์มาแล้ว และที่ที่มีนักท่องเที่ยวมากเป็นสำคัญ

6.5 ผลดีและผลเสียของการนำช้างมาเร่ร่อน

การนำช้างมาเร่ร่อนขอมมีผลดีและผลเสียต่อผู้เลี้ยงช้างและตัวช้างดังนี้

6.5.1 ผลดี ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างเห็นว่า การนำช้างมาเร่ร่อนมีผลดีต่อผู้เลี้ยงช้างทำให้มีอาชีพ มีรายได้พอเลี้ยง ครอบครัว และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น ส่วนตัวช้างมีอาหารกินดีสมบูรณ์ มีทั้งหญ้า กกล้วย อ้อย แดงกวา และยังมีคนให้อาหารมากอีกด้วย

6.5.2 ผลเสีย ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างเห็นว่า การนำช้างมาเร่ร่อนมีผลเสีย ต่อผู้เลี้ยงช้างคือ ความยากลำบากในการเคลื่อนย้ายช้างออกมาเร่ร่อนในที่ต่าง ๆ ทางที่ไม่ยอมออกในรับรองในการเคลื่อนย้ายช้างให้ การถูกเจ้าหน้าที่รัฐรบกวน และถูกจับ และประชาชนด่าว่าเอาช้างมาขอตาน เอาช้างมาทรมาน และเห็นว่าผู้เลี้ยงช้างเร่ร่อนเป็นคนไม่ดี

6.6. แนวทางการป้องกันและแก้ไขการนำช่างมาเร่ร่อน ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงช้างเห็นว่าการนำช่างมาเร่ร่อนมีแนวทางการป้องกันและแก้ไขได้ดังนี้

6.6.1 ให้หน่วยงานภาครัฐหรือมูลนิธิออกไปรับรองเพื่อการเคลื่อนย้ายช้าง

6.6.2 ให้ทางรัฐบาลอุดหนุนเงิน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของช้าง ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้เลี้ยงช้าง

6.6.3 ให้ประชาชนสนับสนุนกิจกรรมของช้าง ในการทำกิจกรรมต่างๆ ของช้าง

6.6.4 การเปิดศูนย์อนุรักษ์ช้างและส่งเสริมกิจกรรมการแสดงของช้างควรถูกได้รับงบประมาณสนับสนุนให้มากขึ้นเพื่อคนและช้างสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่ลำบากอีก

6.7. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำช่างมาเร่ร่อน

6.7.1 รัฐบาลควรมีการจดทะเบียนของคณะช้างให้ถูกต้องตามกฎหมาย

6.7.2 รัฐบาลควรมีการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมช้างของประเทศไทย

สรุปผลการศึกษาทางเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังสาเหตุ กระบวนการ และปัญหา การนำช่างมาเร่ร่อนของกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ และกลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีสาเหตุ กระบวน ละปัญหาที่คล้ายคลึงกัน

โดยสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. สาเหตุการนำช่างมาเร่ร่อน

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ สาเหตุการนำช่างมาเร่ร่อนคือ พื้นที่อยู่อาศัยของช้างลดลงอาหารของช้างในบริเวณพื้นที่มีไม่เพียงพอ และกฎหมายของรัฐบาลประกาศปีป้า ปี พ.ศ.2532 ทำให้ช้างไม่มีงานทำที่บ้านมีช้างอยู่แล้วลูกหลานก็เป็นความรู้อย่างเลยมีความสามารถอยู่แล้ว จึงนำช่างมาฝึกเป็นอาชีพของตน เพราะถ้าอยู่บ้านก็ไม่มีรายได้อะไร ต้องนำช่างออกมาเร่ร่อนจึงจะมีรายได้ โดยออกแสดงและให้ประชาชนขอโชคลาภจากช้าง เมื่อว่างงานเกษตรกรจึงนำช่างมาเร่ร่อนเพื่อเป็นรายได้ทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวและส่งเสียที่บ้าน นอกจากด้านรายได้แล้วทางด้านสังคมโดยความเชื่อว่าเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมช้างให้เป็นมรดกต่อไป

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ สาเหตุการนำช่างมาเร่ร่อน คือ ไม่มีหญ้าให้ช้างกินแห้งแล้ง พื้นที่ป่าเปลี่ยนไปปลูกยูคาลิปตัส ไม่มีเงินซื้ออาหารให้ช้าง อาหารของช้างในบริเวณพื้นที่ไม่เพียงพอ พื้นที่อยู่อาศัยของช้างนำช่างออกมาเร่ร่อนเพราะประชาชนยังรักและเอ็นดูช้างที่เร่ร่อนสามารถหารายได้จากการขายอาหารขอโชคลาภจากช้าง มีความเชื่อว่าจะต้องนำช่างมาเดินเล่นและท่องเที่ยว โดยต้องการรายได้เพิ่มเติมเพราะเป็นอาชีพที่รายได้ดีเอาช่างเร่ร่อนขายกล้วย อ้อย

เป็นการขายอาหารให้เป็นอาชีพที่หาเลี้ยงครอบครัว อยู่ที่บ้านแห้งแล้ง อีกทั้งการปิดป่าเหมือนป่าหมดไปพื้นที่ป่าเปลี่ยนมาปลูกยูคาลิปตัสจึงต้องเอาช้างมาเร่ร่อนเพื่อหารายได้

2. กระบวนการนำช้างมาเร่ร่อน

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ มีการเตรียมความพร้อมก่อนนำช้างออกเร่ร่อน คือ เลี้ยงทนายหาวันเดินทางโดยการเลี้ยงทนายนั้น จะให้หมอช้างใช้มีดหมუნเลี้ยงทนายหาทิศทาง และเช่นปะกำ โดยใช้ ไม้ค้ำเช่นปะกำ และคูฤกษ์ยามจากคางไก่อ เมื่อได้วันเดินทางที่ดีแล้วจึงเตรียมคนการฝึกกิจกรรมต่างๆ ให้ช้างเพื่อการแสดง และการเตรียมวัสดุอุปกรณ์กำหนดตัวบุคคลที่จะใช้ในการเดินทาง และการแสดง คัดเลือกช้าง ดูสุขภาพของช้างให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะเดินทาง การเตรียมอาหาร อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาหารสำหรับคน และการเตรียมอาหารของช้าง การเตรียมตัวรูปพรรณใบอนุญาตเคลื่อนย้ายช้างจากการติดต่อที่แสดงและที่ที่ใช้ในการเดินทางศึกษาเส้นทางและเดินทางไปตามจุดหมายที่พักอาศัยก็จะเลือกอาศัยอยู่ตามวัด ก็จะขออนุญาตเจ้าของสถานที่ก่อน กิจกรรมระหว่างเร่ร่อน ก็เปิดทำการแสดงในตอนเย็นโดยเปิดขายตั๋วและรับจ้างงานประเพณี เช่นงานบวช งานตามวัด จำหน่ายเครื่องค้ำ จำหน่ายขนมและของว่างใช้เวลาในการทำกิจกรรมในช่วงเวลากลางวัน การพักผ่อนของช้างในช่วงเวลากลางวัน การกลับภูมิลำเนา โดยใช้รถเป็นพาหนะในการเดินทางจะกลับในช่วงเทศกาลและงาน เจ้าพ่อพระยาแล

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ มีการเตรียมความพร้อมก่อนเร่ร่อนมีการเช่นไหว้ใช้ดอกไม้รูปเทียนเช่นปะกำและหาฤกษ์ที่จะออกเดินทางคูฤกษ์จากคางไก่อ เหมาะที่จะออกเดินทางใหม่ แล้วเช่นไหว้ด้วยเครื่องเช่นต่างๆ ในการเดินทางก่อนออกเดินทางจากนั้นเตรียมเอกสารเกี่ยวกับช้างการศึกษาเส้นทางจ้างรถรับจ้างให้ไปส่งแล้วนัดหมายวันเวลาการเดินทาง แล้วออกเดินทางเพื่อไปหาจุดหมาย เตรียมเครื่องรางของขลังที่นำไปจำหน่ายการเตรียมอาหารอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบอาหารสำหรับคนและช้างเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่ายในการเร่ร่อน กิจกรรมในระหว่างนำช้างออกเร่ร่อน จำหน่ายอาหารช้าง แต่งกวาขายกล้วยขายอ้อย ตามร้านอาหาร ถนนที่มีคนเยอะๆ และที่ที่มีนักท่องเที่ยวและตามสถานบันเทิงในเวลากลางวันนอกจากนี้ยังจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากหางและงาจำหน่ายเครื่องรางของขลัง การเดินทางกลับภูมิลำเนาโดยจ้างรถในพื้นที่ที่เร่ร่อนและจะกลับมาเร่ร่อนอีกครั้งในช่วงหลังหน้าฝนฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว

3. ปัญหาการนำช้างมาเร่ร่อน

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านค่าย จังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ประชาชนมองภาพลักษณ์ไม่ดี การเจ็บป่วยของคนและช้าง ที่พักอาศัยของคนและช้าง ความลำบากในการเคลื่อนย้ายขนส่งช้างในการแสดงเร่ร่อน ใบรับรองเคลื่อนย้ายและทางปศุสัตว์ก็กักกันโรคไว้อีก 21 วันทำให้ขาดรายได้ โคนเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อกวนทำให้ลำบากในการแสดงช้างเร่ร่อน

กลุ่มผู้เลี้ยงช้างบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์มีปัญหาที่เกิดขึ้น คือด้านบุคลากรของภาครัฐ เรียกเก็บเงิน ด้านงบประมาณ และด้านอาหารการกินไม่เพียงพอประชาชนจับได้และประชาชนมองภาพลักษณ์ไม่ดีมีคนด่าว่าเยอะเอาช้างมาขอตานว่าเอาช้างมา ทรมาร การจราจรติดขัดตามท้องถนนในขณะที่ออกเร่ร่อน และการอุจจาระ/ปัสสาวะ บนท้องถนน